

REGIO DEAL

WADDENEILANDEN

JAARPLAN 2024

JAARPLAN 2024, MET DE KADERS
VOOR 2025 TOT EN MET 2027

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
Programmaliijn 1 Goed wonen en leven	4
1.1 Meer passende woningen realiseren	4
1.2 Maatschappelijke voorzieningen	7
Programmaliijn 2 Toekomstbestendig ondernemen en ontwikkelen	9
2.1 Bredere economie realiseren	9
2.2 Gastvrijheidssector verstevigen	12
2.3 Continuïteit en kwaliteit van het onderwijs verhogen	13
2.4 Werken en leren meer combineren	14
Programmaliijn 3 Optimaal bereikbaar en verbonden	15
3.1 Werken aan betere bereikbaarheid	15
3.2 Vervoer verduurzamen	17
3.3 Digitale en mobiele dekking optimaliseren	18
Programmaliijn 4 Duurzame energie	19
4.1 Energiesystemen robuuster en innovatiever maken	19
4.2 Eilander gebouwen sneller verduurzamen	21
4.3 Eilander eigenaarschap en ondernemerschap in de energietransitie	23
Programmaliijn 5 Circulaire economie	25
5.1 Gunstig ontwikkelklimaat voor de circulaire economie	25
5.2 Dat wat het eiland biedt optimaal benutten	27
5.3 Slimmer omgaan met water	29
6. Financiën	30
6.1 Doorkijk financiën Regio Deal 2024-2027	30
6.2 VAT-kosten	32
7. Afwegingskader	33
8. Monitoring en lerende evaluatie	35
9. Communicatie	35

INLEIDING

Voor u ligt het eerste Jaarplan Regio Deal De Waddeneilanden. De afgelopen maanden is hard gewerkt door de betrokkenen om de eerste voorstellen concreet te maken en daarmee de uitvoering van de Regio Deal op stoom te brengen. In dit eerste jaarplan leest u waar in 2024 aan gewerkt wordt en welke voorstellen naar verwachting dit jaar concreet worden. Naast dat er kwartiermakers aan de slag gaan, een groot aantal verkenningen en onderzoeken worden uitgevoerd die als basis dienen voor een vervolg, worden er naar verwachting ook dit jaar al flinke bijdragen geleverd aan de bouw van essentiële eilandvoorzieningen. Al deze plannen zijn vertaald naar een (meerjaren)begroting (zie hoofdstuk 9) die onderdeel uit maakt van dit jaarplan.

Doel van het jaarplan

Het jaarplan biedt voor de stuurgroep Regio Deal De Waddeneilanden, in aanvulling op het convenant Regio Deal De Waddeneilanden, een inhoudelijk en financieel (afwegings)kader voor de projectvoorstellen. Daarom wordt het jaarplan ter vaststelling aangeboden aan het Algemeen Bestuur van Samenwerkingsverband De Waddeneilanden en de Gedeputeerde Staten van de provincies Fryslân en Noord-Holland.

De bedoeling is om voorafgaand aan het kalenderjaar een jaarplan en begroting voor te leggen aan de stuurgroep, het AB en beide Gedeputeerde Staten. Aangezien eind 2023 een start is gemaakt met de Regio Deal en in 2024 vooral gewerkt wordt aan de inrichting van de governance en de voorbereiding van samenwerkings- en eilandprojecten, is dit voor 2024 niet mogelijk geweest. Het jaarplan en de begroting worden daarom in de stuurgroep van juni aangeboden. Dit heeft ook invloed op de planning van 2025, waardoor het jaarplan en de begroting voor 2025 op zijn vroegst in de vergadering van maart kunnen worden aangeboden. Daarna zal de cyclus de normale planning volgen.

Budget 2024 en 2025

Het voorstel is om met dit jaarplan zowel het budget voor 2024 als voor 2025 vast te stellen. Hiermee krijgt de stuurgroep mandaat om ook in het begin van 2025, wanneer het nieuwe jaarplan nog niet is vastgesteld, uitgaven te doen voor samenwerkings-, deel- en eilandprojecten. In maart 2025 wordt het jaarplan en begroting 2025 aangeboden, waarbij nieuwe inzichten op basis van de realisatie over 2024 verwerkt zullen worden.

Leeswijzer

- In de hoofdstukken 1 t/m 5 wordt per programmalijn beschreven wat er dit jaar voorbereid en uitgevoerd wordt. Dat wordt per doel (actielijn) uitgewerkt tot op het niveau van samenwerkingsproject (zie artikel 4 van het convenant Regio Deal De Waddeneilanden voor een overzicht van de programmalijnen, doelen/actielijnen, samenwerkingsprojecten en resultaten).
- In hoofdstuk 6 de begroting van 2024-2027 inclusief een toelichting op de VAT-kosten. Er is begroot op het niveau van doel/actielijn.
- In hoofdstuk 7 is een afwegingskader voor het beoordelen van projecten opgenomen.
- In de hoofdstukken 8 en 9 volgt een toelichting op de monitoring en lerende evaluatie en de communicatie.

PROGRAMMALIJN 1

GOED WONEN EN LEVEN

Om de ambitie van de Regio Deal de Waddeneilanden te verwezenlijken, hebben de partijen met elkaar in artikel 2 van het Convenant doelen (actielijnen) geformuleerd. Voor programmalijn 1 is het doel om (1.1) meer passende woningen te realiseren en (1.2) maatschappelijke voorzieningen te optimaliseren.

1.1 Meer passende woningen realiseren

We gaan binnen deze actielijn aan de slag met de samenwerkingsprojecten 'Eilandwonen: betaalbaar en beschikbaar', 'Het nieuwe eilandwonen' en 'Piekhuisvesting'. We verwachten voor deze actielijn in 2024 € 160.000 nodig te hebben om inventarisaties volledig te maken, mogelijkheden en haalbaarheid te onderzoeken, ondernemers te betrekken en opdrachten uit te kunnen zetten.

Eilandwonen: betaalbaar en beschikbaar

Passende woonruimte is van groot belang op de Waddeneilanden. De geïsoleerde eilandligging brengt met zich mee dat wonen, werken en leven zich voor de meeste eilanders op dezelfde plek afspelen, namelijk op het eiland. Het is dan ook van groot belang dat er voldoende woonruimte is voor de verschillende doelgroepen. Een eiland zonder voldoende woningen voor degene die hier werken zet niet alleen de economie onder druk maar ook de belangrijke maatschappelijke voorzieningen. Tegelijkertijd moeten ook andere doelgroepen zoals senioren en zorgbehoevenden passende woonruimte kunnen vinden. Een evenwichtige samenstelling van de eilander bevolking vraagt dan ook om een goede balans op de woningmarkt. Met het instrumentarium, de huisvestingsverordening, kunnen de gemeenten invloed uitoefenen op de verdeling van de woningvoorraad op de eilanden. Desalniettemin wordt op de eilanden een deel van de woningen niet bewoond zoals wenselijk. De capaciteit en kennis om dit aan te pakken is onvoldoende op de eilanden.

Er is behoefte aan meer inzicht en een aanpak van het oneigenlijk gebruik van woonruimten. Met het oneigenlijk gebruik wordt niet alleen illegaal gebruik bedoelt, maar ook onwenselijk gebruik. Denk hierbij aan te veel tijdelijk en wisselend personeel in gezinswoningen waardoor de binding met de buurt verdwijnt en deze woningen niet kunnen worden bewoond door gezinnen die jaarrond op het eiland wonen en werken. Maar ook woningen die alleen in het weekend worden bewoond of zelfs als vakantieverblijf worden gebruikt en verhuurd.

Meer inzicht en kennis over de juridische mogelijkheden en wettelijke instrumenten om hiertegen op te treden is gewenst. Binnen de huidige capaciteit van de kleine Waddengemeenten kan dit niet opgepakt worden.

Op dit moment zijn er op de diverse eilanden recent nieuwe woonzorgvisies vastgesteld. Tijdens dit lopende proces is onderling al uitwisseling geweest. Komend jaar willen we de processen op de verschillende eilanden die niet parallel lopen in kaart brengen om te kijken waar in de toekomst gezamenlijk opgetrokken kan worden bij het vernieuwen van onder andere het huisvestingsbeleid.

In het tweede deel van dit jaar zal gestart worden met een verkenning naar welke kennis en instrumenten nodig zijn om oneigenlijk woninggebruik terug te dringen. Bij dit proces worden ook de toezichthouders en juristen betrokken om te kijken wat zij nodig hebben. We zullen in het derde kwartaal van 2024 de eerste sessie organiseren om aan de hand daarvan een plan van aanpak op te stellen.

Het nieuwe eilandwonen

Bij veel eilanders past een manier van leven die kleinschalig en verweven met de natuur is. Vanwege de beperkte ruimte past kleinschaligheid en een andere manier van wonen, dicht bij de natuur, bij de beleefbaarheid van de eilanden. Daarnaast kampen alle eilanden met de problematiek van een tekort aan personeelshuisvesting. Kleinschalige woonruimte kan ook een bijdrage leveren aan het realiseren van jaarrond beschikbare woonruimte voor personeel.

De eilanden gaan de mogelijkheden van kleinschalig wonen onderzoeken en de haalbaarheid van deze manier van wonen aftasten. Dit jaar wordt er gestart met het opzetten van een onderzoek. In het derde kwartaal wordt bepaald hoe dit onderzoek er precies uit gaat zien. Denk hierbij aan de mogelijke locaties, de aantallen, de doelgroepen, de vormgeving, de inpasbaarheid en de benodigde organisatie, waaronder een mogelijke gezamenlijke aanschaf. Dit programmaonderdeel zal ook kijken waar aansluiting kan worden gevonden bij andere actielijnen en samenwerkingsprojecten binnen de Regio Deal. Denk hierbij aan piekhuisvesting binnen Goed wonen en leven maar ook bepaalde actielijnen binnen circulaire economie en duurzame energie. We willen de opzet van het onderzoek eind dit jaar concreet hebben zodat het in 2025 uitgevoerd kan worden.

Piekhuisvesting

De afgelopen jaren is door ondernemers veel geïnvesteerd in het realiseren van degelijke en duurzamere personeelshuisvesting op de eilanden. Tegelijkertijd werken steeds meer arbeidskrachten voor een langere tijd op de eilanden. De seizoenen worden langer en ondernemers, maar ook de arbeidskrachten zelf hebben behoefte aan goede en continue woonruimte. In de piek van het seizoen ontstaat een nog nijpender probleem, namelijk woonruimte voor personeel dat slechts tijdelijk op het eiland komt werken. Soms een paar maanden, maar vaak slechts een paar weken. Er zijn op de eilanden niet voldoende plekken om dit om te vangen. Mede ook omdat ander personeel, dat jaarrond op het eiland blijft, in de beschikbare degelijke woonruimten verblijft. Zonder het toevoegen van passende woonruimte voor deze verschillende doelgroepen, wordt deze cirkel niet doorbroken en ontstaan er ongewenste situaties.

Dit zijn situaties waarbij te veel personen verblijven in één huis met overlast voor bewoners en omwonenden tot gevolg. Daarnaast betekent dit vaak ook dat woningen buiten het seizoen in dorpsstraten leeg staan wat zorgt voor zogenaamde spookstraten. Ook het verblijven in vakantiewoningen en/of op campings komt veelvuldig voor met als gevolg dat er niet aan toeristen wordt verhuurd.

Een aantal jaren geleden is er een onderzoek geweest naar piekhuisvesting op de diverse eilanden. Dit jaar gaan we dit onderzoek updaten en aanvullen met een verdiepingsslag om de exacte behoefte per eiland en doelgroep in kaart te brengen. Momenteel zijn we bezig met het in kaart brengen wat we daarmee precies willen onderzoeken. Dit zal in het derde kwartaal van 2024 tot een

opdrachtformulering komen zodat we eind dit jaar nog kunnen starten met het onderzoek. Naast het onderzoek willen we op in ieder geval één eiland uitgebreider met ondernemers in gesprek.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 1.700.000 voor actielijn 1.1 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 160.000 en € 700.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 1.1 Meer passende woningen realiseren	1.700.000	160.000	700.000

Versnellingsgelden

Het rijk heeft vooruitlopend op de Regio Deal in 2022 een specifieke uitkering (SPUK) van € 5.000.000 beschikbaar gesteld voor de onrendabele toppen van woningbouw. De versnellingsgelden worden binnen de Regio Deal periode (2023-2027) ingezet ten behoeve van de bouw van circa 75 betaalbare woningen. Deze maatwerk regeling van het Rijk loopt tot 31 december 2032. Over de totale looptijd moeten 200 woningen gerealiseerd worden waarvan minimaal twee-derde in het betaalbare segment.

Op de Waddeneilanden is een groot tekort aan woningen. Bewoners kunnen geen huis vinden en de prijzen worden enorm opgedreven. Los van alle maatregelen en nieuwe plannen is het hard nodig extra betaalbare woningen te realiseren. Woningbouw op de Waddeneilanden is duur. Er is sprake van hoge bouwkosten, hoge kosten voor grondverwerving, bouw- en woonrijp maken, vervoer en materiaal. In combinatie met de gewenste programma's met betaalbare koop, middeldure huur en sociale huur leidt dit tot publieke tekorten op de gewenste woningen.

Op Ameland zijn onlangs 26 woningen gerealiseerd in een tweede fase van woningbouw. Hiervoor heeft de gemeente een akkoord gekregen op een bijdrage uit deze versnellingsgelden. Daarnaast verwachten we ook dat het project 'De nieuwe stelp' op Ameland dit jaar zal worden afgerond. Dit project zal 44 woningen opleveren voor de bewoners van Ameland. Daarnaast worden in twee dorpen op Texel met behulp van de versnellingsgelden diverse woningbouwprojecten gestart. In Den Hoorn zal de start van 32 woningen deze zomer beginnen. Deze drie projecten gezamenlijk zorgen ervoor dat er 102 betaalbare woningen extra gebouwd worden op de eilanden en dat het gewenste resultaat van circa 75 woningen naar verwachting al in 2025 behaald kan worden. Tot slot staat voor dit jaar in de planning dat de woningbouw op Texel in Oosterend gestart wordt. Hierbij worden er 28 woningen gebouwd. Ook de andere eilanden zitten niet stil als het gaat om bevorderen van betaalbare woningbouw. Op dit moment zijn zij ook bezig met het ontwikkelen van diverse woningbouwplannen.

1.2 Maatschappelijke voorzieningen optimaliseren

We gaan in 2024 met de samenwerkingsprojecten 'Multifunctionele gebouwen en verblijfsgebieden', 'Maatschappelijke voorzieningen onder de loep' en 'Eiland-health' aan de slag. We verwachten voor deze actielijn in 2024 € 1.650.000 nodig te hebben om een bijdrage te doen in de realisatiekosten van een gebouw, inventarisaties uit te voeren en een onderzoek op te starten.

Multifunctionele gebouwen en verblijfsgebieden

Elk eiland moet één of meerdere multifunctionele gebouwen en gebieden hebben waarin combinaties van kunst, cultuur, educatie, welzijn en zorg samenkomen. Een inspirerende plek waar mensen elkaar ontmoeten en waar maatschappelijke voorzieningen en cultuurparticipatie een impuls kunnen krijgen. Op verschillende eilanden lopen al initiatieven, bijvoorbeeld het Thijssenhuis en het voormalig ijsbaanterrein op Texel, en de Tonnenloods op Terschelling. Een cultuurcentrum of dynamisch verblijfsgebied is meer dan slechts een verzamelgebouw of een park. Het is een combinatie van cultuur, kunst, educatie en welzijn, eventueel in combinatie met een dorpshuisfunctie, en komt tegemoet aan een breed scala vragen en behoeften uit de samenleving. Goede centrale huisvesting met dorpshuisfunctie, een plek waar je samenkomt, is een voorwaarde om laagdrempelig op de eilanden een goed en divers cultureel en sociaal programma aan te bieden. Dit alles op een zo energie neutrale, duurzame en circulaire manier.

Op Texel is onlangs de bouw begonnen van het Thijssenhuis waar de verschillende cultuur, educatie en welzijnsorganisaties bij elkaar komen. Naast het Thijssenhuis is Texel momenteel bezig met het creëren van een buitenhuiskamer op het oude ijsbaanterrein. Beide eilandprojecten worden naar verwachting dit jaar voorgelegd aan de stuurgroep voor een bijdrage in de realisatiekosten. Deze twee projecten van Texel geven nieuwe inzichten, kennis en inspiratie voor de andere eilanden. De andere eilanden zijn momenteel hun mogelijkheden aan het inventariseren. Het gaat hierbij om het realiseren van een multifunctioneel gebouw of gebied of optimalisatie van bestaande voorzieningen. Een van deze mogelijkheden betreft de Tonnenloods op Terschelling, waar ook plannen zijn voor een multifunctioneel gebouw. Uiterlijk begin volgend jaar zal dit concreet worden. Gezien de lange voorbereidingstijd zullen overige initiatieven voornamelijk in de onderzoek of opstartfase zitten binnen de Regio Deal.

Uiterlijk eind 2024 zal duidelijk worden welke kennis, onderzoeken en middelen er nodig zijn op de andere eilanden zodat ook daar initiatieven ontplooid of ondersteund kunnen worden.

Maatschappelijke voorzieningen onder de loep

Het streven is maatschappelijke organisaties op het gebied van zorg, welzijn, sport en cultuur te ondersteunen bij het toekomstbestendig maken van hun voorzieningen.

Omdat het behoud van maatschappelijke voorzieningen voor zorg, welzijn, sport en cultuur op de eilanden onder druk staat gaan we de betreffende organisaties ondersteunen toekomstbestendige plannen te maken zodat deze voorzieningen op de eilanden kunnen blijven bestaan. We beginnen met het inventariseren van de status en behoeftes van de organisaties en instellingen om ook in de

toekomst een rol te kunnen blijven spelen in het maatschappelijke veld. Het onder druk staan heeft op allerlei zaken betrekking. Denk aan de financiën, bestuurskracht, de vraag vanuit de inwoners en de beschikbaarheid van (zorg)professionals en vrijwilligers op de eilanden. Uiterlijk begin 2025 wordt gestart met de inventarisatie.

Er zijn verschillende ideeën en manieren om uitvoering te geven aan toekomstbestendige voorzieningen. Denk hierbij aan een integraal stafbureau voor stichtingen en verenigingen, nieuwe structuren van sociale voorzieningen en zorg, of creatieve invullingen van bestaande voorzieningen om jaarrond invulling te geven aan alle groepen van de samenleving op het gebied van zorg, welzijn, sport en cultuur.

Eiland-health

Gezien de geïsoleerde ligging van de eilanden is het soms lastig toegang te hebben tot benodigde zorgfaciliteiten voor eilanders. Toch willen we ervoor zorgen dat eilandbewoners vanaf hun geboorte tot hun laatste moment op het eiland kunnen blijven wonen. De nieuwe ontwikkelingen op het gebied van eHealth zouden daaraan kunnen bijdragen. Daarom wordt onderzocht welke mogelijkheden op de eilanden, in combinatie met de inzet van zorgmedewerkers, toekomstbestendig kunnen worden ingezet voor thuiszorg en -hulp (individuele wooneenheden + geclusterde wooneenheden) en hulp en zorg in intramurale setting. Begin 2025 wordt een onderzoeksopzet gemaakt om de potentie en concrete toepassingen van eHealth op de eilanden in beeld te brengen.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 3.800.000 voor actielijn 1.2 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 1.650.000 en € 1.300.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 1.2 Maatschappelijke voorzieningen optimaliseren	3.800.000	1.650.000	1.300.000

PROGRAMMALIJN 2

TOEKOMSTBESTENDIG ONDERNEMEN EN ONTWIKKELEN

Om de ambitie van de Regio Deal de Waddeneilanden te verwezenlijken, hebben de partijen met elkaar in artikel 2 van het Convenant doelen geformuleerd. Voor programmalijn twee is het doel om (2.1) Een bredere economie te realiseren, (2.2) De gastvrijheidssector te verstevigen, (2.3) Continuïteit en kwaliteit van het onderwijs te verhogen en (2.4) Werken en leren meer te combineren.

2.1 Bredere economie realiseren

We gaan de komende periode aan de slag met de samenwerkingsprojecten 'Creatieve Broedplaatsen', 'Nieuwe economie' en 'Eiland in bedrijf: toekomstbestendig bedrijventerrein'. We verwachten voor deze actielijn in 2024 € 1.690.000 nodig te hebben. Het grootste gedeelte wordt gestort in een Stimuleringsfonds Regio Deal De Waddeneilanden (zie kader verderop), en daarnaast worden kosten gemaakt voor een kwartiermaker voor creatieve broedplaatsen

Creatieve broedplaatsen

Op alle eilanden worden de mogelijkheden van innovatie door creatieve broedplaatsen verkend en onderzocht, waar mogelijk in combinatie met andere lopende initiatieven. Binnen dit samenwerkingsproject wordt een actieve verbinding gelegd met een ander samenwerkingsproject: Waddencampus 2.0: triple-helix in de praktijk.

In zogenaamde HUBS (een combinatie van onderzoekslab, praktijkwerkplaats en creatieve en innovatieve broedplaatsen) staat de samenwerking centraal van kennisinstellingen en bedrijven. Een gezamenlijke leer- en ontwikkelomgeving voor bedrijven en kennisinstellingen en daarmee in essentie een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie binnen de Waddencampusaanpak. In de HUBS wordt meerjarig samengewerkt vanuit een gedeeld toekomstperspectief op basis van gemeenschappelijke urgentie en problematiek.

Er is voor gekozen om twee samenwerkingsprojecten samen te voegen tot één. Door de realisatie van Creatieve broedplaatsen (Actielijn 2.1 Bredere economie realiseren) samen te voegen met de inrichting van een living lab/praktijkplaats/onderzoekslab (Actielijn 2.4 Werken en leren meer combineren) binnen de triple helix (verregaande samenwerking tussen overheid, onderwijs en ondernemers), kan een krachtige vorm op ieder eiland ontstaan, waarin overheid, inwoners en ondernemers in gezamenlijkheid werken aan opgaven op het gebied van Brede Welvaart. Na accordering door de stuurgroep van dit gecombineerde samenwerkingsproject, zal een opdracht voor een kwartiermaker voor een eerste pilot HUB op Terschelling worden geformuleerd.

Op Vlieland wordt als pilot een fysieke mogelijkheid gerealiseerd waar ondernemers met elkaar werken en (nieuwe) verbindingen tot stand brengen. We bieden ondernemers een fysieke locatie om met elkaar, inwoners en kennisinstellingen te werken en (nieuwe) verbindingen tot stand te brengen. Daarnaast biedt het kansen voor nieuwe ondernemers en houden én creëren we het werk op het eiland (in plaats van aan de wal). De te starten pilot op Vlieland dient als inspiratie en 'leergeld' voor de andere eilanden waar in de toekomst ook dergelijke initiatieven opgezet gaan worden.

Stimuleringsfonds Regio Deal De Waddeneilanden

Voor de meeste ondernemers is het doen van een subsidieaanvraag (voor bijvoorbeeld een startbudget) geen dagelijkse praktijk. 'Subsidieland' blijft vaak ingewikkeld voor ondernemers, waardoor mogelijkheden onvoldoende benut worden. En dat is jammer. Daarom krijgen werkgevers in het MKB en ondernemers op de eilanden praktische en laagdrempelige ondersteuning vanuit ons Regio Deal programma. Via een nog in te richten Stimuleringsfonds kunnen zij via een subsidieaanvraag startbudget krijgen om zo projecten verder te kunnen brengen. Het gaat hierbij om projecten die verschillende actielijnen en samenwerkingsprojecten raken. Het voornemen is vanuit de volgende actielijnen een storting te doen in dit stimuleringsfonds, van waaruit projecten van derden uiteindelijk kunnen worden gefinancierd; 2.1 Een bredere economie realiseren, 2.2 de gastvrijheidssector verstevigen, 2.4 Werken leren meer combineren, 5.1 Gunstig ontwikkelklimaat voor circulaire economie en 5.2 Dat wat een eiland biedt optimaal benutten.

Voor het nog op te zetten 'Stimuleringsfonds Regio Deal De Waddeneilanden', zal gebruik worden gemaakt van de ervaringen met de bestaande werkwijze van het Iepen Mienskipfûns. Hiertoe zijn gesprekken gestart met de provincie Fryslân. Deze samenwerking is gewenst omdat het zelf bouwen van een structuur voor een subsidieregeling veel tijd kost en expertise vraagt die de eilanden niet in huis hebben.

Streven is om de regeling begin januari 2025 ingericht te hebben voor openstelling.

Nieuwe economie

Binnen de Regio Deal zijn twee programmalijnen waarbij een belangrijke rol is weggelegd voor ondernemers en het MKB. Dit zijn de programmalijnen 2: Toekomstbestendig Ondernemen & Ontwikkelen en 5: Circulaire Economie. Om de verschillende opgaven en uitdagingen binnen deze programmalijnen samen met ondernemers, burgers, verenigingen en stichtingen aan te gaan, is een vorm nodig die ondernemers en initiatiefnemers aanspreekt en aanzet tot actie. Deze actie kan resulteren in meer diversiteit in pilots en projecten.

Sinds mei bieden we laagdrempelige ondersteuning gericht op de concrete behoefte bij eilander ondernemers en MKB (en in mindere mate bij burgerinitiatieven). Een zelfstandige fondsenwerver/adviseur wordt ingezet om de eilander ondernemers praktisch te ondersteunen door middel van advies, kennis, expertise, netwerk en begeleiding bij subsidieaanvragen (niet alleen ons eigen nog op te zetten Stimuleringsfonds, maar ook andere subsidiemogelijkheden zoals het Waddenfonds worden onderzocht) en het uitwerken van project ideeën. Op deze manier willen we vanuit de Regio Deal, naast de eilander ondernemers gaan staan en hen verder helpen met hun plannen.

Eiland in bedrijf: toekomstbestendig bedrijventerrein

Op dit moment worden gesprekken gevoerd met de Rabobank en Vereniging Circulair Friesland om bij één van deze partijen, of bij beide partijen een onderzoeksopdracht neer te leggen. Het doel is te komen tot een rapport met een handelingsperspectief voor de aanwezige bedrijven op het betreffende bedrijventerrein. Beiden hebben veel ervaring met initiatieven gericht op de verduurzaming van bedrijventerreinen. Zoals bij alle onderzoeksopdrachten, zullen regionale onderwijs- en kennispartijen zoveel mogelijk betrokken worden.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 1.690.000 voor actielijn 2.1 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 het totale bedrag van € 1.690.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 2.1 Bredere economie realiseren	1.690.000	1.690.000	-

2.2 Gastvrijheidssector verstevigen

We gaan de komende periode aan de slag met de voorbereidingen van het samenwerkingsproject 'Duurzaam toerisme'. We verwachten voor deze actielijn in 2024 € 500.000 nodig te hebben voor een bijdrage in majeure projecten en voor een storting in het Stimuleringsfonds de Waddeneilanden (zie actielijn 2.1 Bredere economie realiseren).

Duurzaam toerisme: een toekomstgerichte gastvrijheidseconomie

Vanuit de Regio Deal wordt financieel en inhoudelijk aansluiting gezocht door middel van een bedrag aan cofinanciering bij het Programma Gastheerschap. Dit programma betreft een aanvraag bij het Waddenfonds binnen de categorie 'majeure projecten'. Dit programma gaat de samenwerking tussen de betrokken partners (natuur)beheerders, Waddencentra, Waddenvereniging, Vereniging van Waddenzeegemeenten, Visit Wadden, Waddenzee Werelderfgoed, Programma Waddeneilanden en NHL Stenden zo vormgeven, dat ecologie, welzijn en economie elkaar versterken. Met de nadruk op de bijzondere natuur- en landschapskwaliteit van Waddenzee Werelderfgoed. Hiermee worden de kansen vergroot op toename van waardevol bezoek en het vergroten van de bewustwording dat we hier een - qua natuur, landschap en erfgoed - uniek gebied hebben. Met het maken van een koppeling - tussen de onderdelen van het programma 'Gastheerschap' en deze actielijn - willen we zorgen voor versnelling en samenhang in de aanpak van duurzaam toerisme.

In het eerste kwartaal van 2025 zal het samenwerkingsproject 'Duurzaam toerisme: een toekomstgerichte gastvrijheidseconomie' worden voorgelegd aan de stuurgroep. Daarnaast zal worden gestart met het verder concretiseren van de samenwerking tussen het programma 'Gastheerschap' en de actielijn 2.2 Gastvrijheidssector verstevigen.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 800.000 voor actielijn 2.2 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 500.000 en € 300.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 2.2 Gastvrijheid verstevigen	800.000	500.000	300.000

2.3 Continuïteit en kwaliteit van het onderwijs verhogen

We gaan aan de slag met de samenwerkingsprojecten 'Het nieuwe leren: eilander Leer- en ontwikkelplekken' en 'Eiland-praktijkgeschoold'. We verwachten voor deze actielijn in 2024 € 1.510.000 nodig te hebben voor een bijdrage in realisatiekosten.

Het nieuwe leren: eilander Leer- & ontwikkelplekken

Op Schiermonnikoog wordt met de komst van een nieuw Leer Ontwikkel Centrum (LOC) en de ontwikkeling van een doorlopende leerlijn van 0-16 jaar een passend antwoord geboden op de uitdaging om de eilanden leefbaar te houden. Op Terschelling zal de toekomstige nieuwbouw van 't Skylger Jouw eenzelfde effect geven door het inhoudelijke ontwikkelprogramma wat hieraan gekoppeld wordt. De andere Waddeneilanden kunnen baat hebben bij de ervaringen en processen op Schiermonnikoog en Terschelling, en zullen hierin ondersteund worden middels het uitwisselen van best practices, kennisdeling en zo nodig onderzoek. Naar verwachting wordt voor beide initiatieven dit jaar nog een eilandproject voorgelegd aan de stuurgroep, voor een bijdrage in de realisatiekosten van beide gebouwen.

De bouw van het LOC op Schiermonnikoog is op 15 april jl. officieel van start gegaan. De oplevering is gepland in mei 2025.

Eiland-praktijkgeschoold

Op alle eilanden is op dit moment aanbod van MBO 2 en/of MBO 3 BBL-opleidingen in de gastvrijheidssector, zoals gastheer/gastvrouw, basiskok en zelfstandig werkend kok. De eilanden willen dit uitrollen over andere sectoren, zoals de zorg, transport, bouw, installatietechniek en groen.

Dit samenwerkingsproject is van groot belang voor het behouden en aantrekken van jongeren, jongvolwassen en jonge gezinnen. Op dit moment is het aanbod van BOL en BBL-opleidingen op de eilanden te smal om genoemde doelgroepen geïnteresseerd te krijgen en te houden. Dit samenwerkingsproject is niet alleen urgent, maar ook uitdagend en dat heeft alles te maken met de betaalbaarheid van het verbreden van het MBO-opleidingsaanbod; door het huidige, geringe aantal MBO-studenten zullen de partners binnen dit samenwerkingsproject zowel creatief als innovatief de handen ineen moeten slaan. Het samenwerkingsproject wordt eind 2024 voorgelegd aan de stuurgroep.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 3.010.000 voor actielijn 2.3 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 1.510.000 en € 1.500.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 2.3 Continuïteit en kwaliteit van het onderwijs verhogen	3.010.000	1.510.000	1.500.000

2.4 Werken en leren meer combineren

We gaan aan de slag met het samenwerkingsproject Waddencampus 2.0: triple helix in de praktijk. We verwachten voor deze actielijn in 2024 € 430.000 nodig te hebben voor het inhuren van een kwartiermaker en een storting in het Stimuleringsfonds.

Waddencampus 2.0: triple-helix in de praktijk

We willen het concept Waddencampus omvormen van een project op Ameland naar een aanpak c.q. betrokken netwerk van en voor alle Waddeneilanden. Het spreekt voor zich dat de aanpak Waddencampus aansluit bij de bestaande initiatieven, structuren en netwerken op de eilanden, met andere woorden; geen nieuwe dingen, maar door ontwikkelen wat al bestaat en wat in de basis goed is. En, met aandacht en respect voor bestaande initiatieven op de andere eilanden. Het is niet de bedoeling dat 'Waddencampus Ameland' wordt gekopieerd naar de andere eilanden.

Een eerste inventarisatie met hogescholen, de Waddencampus en de overheid heeft al plaatsgevonden. Daarin is verkend hoe partijen samen kunnen optrekken en wat de meerwaarde kan zijn van het inrichten van een centraal coördinatiepunt voor ondersteuning en samenwerking. Er is voor gekozen om twee samenwerkingsprojecten samen te voegen tot één. Door de realisatie van creatieve broedplaatsen samen te voegen met de inrichting van een living lab/praktijkplaats/onderzoekslab binnen de triple helix (verregaande samenwerking tussen overheid, onderwijs en ondernemers), kan een krachtige vorm op ieder eiland ontstaan, waarin overheid, inwoners en ondernemers in gezamenlijkheid werken aan opgaven op het terrein van Brede Welvaart.

Na accordering door de stuurgroep van dit gecombineerde samenwerkingsproject, zal een opdracht voor een kwartiermaker worden geformuleerd.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 1.000.000 voor actielijn 2.4 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 een bedrag van respectievelijk € 430.000 en € 200.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 2.4 Werken en leren meer combineren	1.000.000	430.000	200.000

PROGRAMMALIJN 3

OPTIMAAL BEREIKBAAR EN VERBONDEN

Om de ambitie van de Regio Deal de Waddeneilanden te verwezenlijken, hebben de partijen met elkaar in artikel 2 van het Convenant doelen geformuleerd. Voor programmalijn drie is het doel om (3.1) Te werken aan een betere bereikbaarheid, (3.2) Vervoer te verduurzamen en (3.3) Digitale en mobiele dekking te optimaliseren.

3.1 Werken aan betere bereikbaarheid

We gaan de komende tijd aan de slag met het samenwerkingsproject: 'Transport en logistiek onder de loep' en het samenwerkingsproject 'Autonoom goederenvervoer' wordt opgestart. Voor fase 1 van Transport en logistiek onder de loep (het mobiliteitsonderzoek) hebben we in 2024 geen budget nodig uit de Regio Deal. Deze kosten zijn gedekt uit het lopende project de Transitie Routekaart Bereikbaarheid¹. We verwachten voor de volgende fase, het opstarten van een pilot, een budget nodig te hebben van €50.000.

Transport en logistiek onder de loep

Om te komen tot een efficiënter transport over de Waddenzee naar de Waddeneilanden, worden de potentie en effecten van het scheiden van vracht en personen in beeld gebracht.

In 2024 wordt de eerste fase uitgevoerd. Hierbij wordt in beeld gebracht wat het huidige beleid is en wat eventuele beleidsvoornemens zijn van de eilanden en kustgemeenten, op het vlak van duurzame en efficiënte logistieke keten. Een dergelijke inventarisatie helpt de eilandgemeenten, kustgemeenten en provincies om (de uitvoering van) hun bereikbaarheidsbeleid in samenhang neer te zetten en te versterken. In fase 1 is er een actieve verbinding met een ander samenwerkingsproject: Agenda Autoluw (zie 3.2). In fase 2 starten we een pilot 'transport en logistiek onder de loep' op.

Autonoom goederenvervoer

We zijn in gesprek met DDS (Drone Delivery Service). Deze partij richt zich op spoedvervoer van de vast wal naar de Waddeneilanden, van bijvoorbeeld medicijnen en andere medische gerelateerde zaken. Deze voortgang van het inzetten van pilots loopt vast op de knellende of juist ontbrekende wet- en regelgeving. We kijken samen met het ontwikkelteam hoe wij dit (letterlijk) van de grond kunnen krijgen. Daarnaast vinden er verkennende gesprekken plaats met potentiële samenwerkingspartners, waaronder Smiles & Hive Mobility.

1. Het doel van de Transitie Routekaart Bereikbaarheid is een goede en toekomstbestendige bereikbaarheid van en naar de Waddeneilanden op lange termijn, met als uitgangspunten emissieloos, impactarm en adaptief. De routekaart is onderdeel van de Agenda voor het Waddengebied 2050 (meer info: <https://agendavoorhetwaddengebied2050.waddenzee.nl/>).

Dit zijn programma's van o.a. de Rijksuniversiteit Groningen, waarbij Smiles Mobility zich richt op de ontwikkelingen en stimulatie van autonoom (goederen) vervoer en Hive Mobility gekoppeld daaraan, zich richt op de psychologische effecten en gedragsverandering binnen deze vraagstukken.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 2.700.000 voor actielijn 3.1 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 50.000 en € 925.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 3.1 Werken aan betere bereikbaarheid	2.700.000	50.000	925.000

3.2 Vervoer verduurzamen

We gaan de komende tijd aan de slag met het samenwerkingsproject 'Autoluw'. Daarnaast wordt het samenwerkingsproject 'stimuleringsprojecten: bewegen, actief & gezond' voorbereid. Voor de eerste fase van Autoluw hebben we in 2024 geen budget nodig uit de Regio Deal. Deze kosten zijn gedekt uit het lopende project Transitie Routekaart Bereikbaarheid. Voor de volgende fase, het opstarten van een pilot, vragen we een bedrag van €50.000 beschikbaar te stellen. Het samenwerkingsproject Stimuleringsprojecten: Bewegen, actief & gezond wordt in 2024 opgestart.

Agenda Autoluw

Agenda autoluw bestaat uit pilots en een onderzoek met als doel het stimuleren om de auto wat vaker aan de wal te laten staan. De actieve verbinding tussen de actielijnen 3.1 & 3.2 is het in beeld brengen van het huidige beleid en de beleidsvoornemens van de eiland en wal gemeentes, op het gebied van mobiliteitsbeleid. Dit hebben we gebundeld in één onderzoek (fase 1). Een dergelijke inventarisatie helpt de eilandgemeenten, kustgemeenten en provincies om (de uitvoering van) hun bereikbaarheidsbeleid in samenhang neer te zetten en te versterken. In 2024 richten wij ons op de uitvoering van fase 1. In fase 2 starten we een pilot autoluw op.

Stimuleringsprojecten: Bewegen, actief & gezond

We zijn in gesprek met Provincie Noord-Holland over het project 'Rondje Waddenbaai'. Dit project richt zich op stimulatie van toerisme in de Kop van Noord-Holland. Waarbij vooral de focus ligt op stimulatie van de auto aan de wal te laten staan, voor de overtocht naar Texel. Wandelen en fietsgebruik is een speerpunt in dit project. Hierbij kijkt het ontwikkelteam van programmalijn 3 nadrukkelijk naar de koppeling tussen dit project en Agenda Autoluw.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 750.000 voor actielijn 3.2 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 50.000 en € 290.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 3.2 Vervoer verduurzamen	750.000	50.000	290.000

3.3 Digitale en mobiele dekking optimaliseren

We gaan de komende tijd aan de slag met het samenwerkingsproject: Meetnet leefbare Waddeneilanden. We verwachten in 2024 € 70.000 nodig te hebben om met een projectleider te komen tot een plan van aanpak. Het samenwerkingsproject 'Selfsupporting Digital Islands' wordt opgestart.

Meetnet leefbare Waddeneilanden

Factoren als geluid, licht, verkeersbewegingen en luchtkwaliteit zijn medebepalend voor de leefbaarheid van zowel mens als dier, op en rond de Waddeneilanden. Het Meetnet leefbare Waddeneilanden zorgt ervoor dat het effect van projecten en maatregelen in de openbare ruimte met behulp van data te onderbouwen en te volgen is. We willen minicomputers deze factoren in beeld brengen. Deze data is randvoorwaardelijk om de effecten van pilots en andere regiodealprojecten, bijvoorbeeld de Agenda Autoluw, in beeld te kunnen brengen. Meetnet leefbare Waddeneilanden is een complex project vanwege een groot aantal betrokken partijen. In 2024 willen een projectleider aanstellen om te komen tot een gezamenlijk Plan van Aanpak.

Selfsupporting Digital Islands

We zijn in gesprek met het projectteam van Selfsupporting Digital Islands. Hierbij zoeken we aansluiting bij het Europese initiatief Digital Islands. We onderzoeken de mogelijkheden van digitale ontwikkelingen op het gebied van o.a. autonoom vervoer, toeristische)bezoekersdata, e-health, smart energy en smart water supply.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 550.000 voor actielijn 3.3 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 70.000 en € 220.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 3.3 Digitale en mobiele dekking optimaliseren	550.000	70.000	220.000

PROGRAMMALIJN 4

DUURZAME ENERGIE

Om de ambitie van de Regio Deal de Waddeneilanden te verwezenlijken, hebben de partijen met elkaar in artikel 2 van het Convenant doelen geformuleerd. Voor programmalijn vier is het doel om (4.1 Energiesystemen robuuster en innovatiever te maken, (4.2) Eilander gebouwen sneller te verduurzamen en (4.3) het Eilander eigenaarschap en ondernemerschap in de energietransitie te vergroten.

4.1 Energiesystemen robuuster en innovatiever maken

We gaan met samenwerkingsprojecten 'Slimme eilander energiesystemen' en 'Eilanden werken duurzaam samen' aan de slag. We verwachten voor deze actielijn in 2024 € 130.000 nodig te hebben om onderzoek uit te voeren, monitoring op te zetten en tot een gezamenlijk plan van aanpak te komen.

Slimme eilander energiesystemen en Eilanden werken duurzaam samen

Elk eiland heeft zijn eigen energiesysteem, lastigheden en problemen waar ze tegen aanlopen. Daarnaast zijn er ook veel overeenkomsten. Deze twee samenwerkingsprojecten zijn daarom met elkaar verbonden. Om een toekomstbestendig en slim energiesysteem voor alle Waddeneilanden te realiseren is het van belang een goed beeld te hebben van de huidige situatie en de vraag voor de toekomst. Kijken wat onze gemene delers zijn en waar we als eilanden het beste kunnen samenwerken of waar we van elkaar kunnen leren. Op het moment zijn er op de verschillende Waddeneilanden al uitgebreide energieverkenningen in een afrondende en vervolgfase beland. Om de vervolgstappen goed in te kunnen richten is het van belang de verschillende verkenningen samen te voegen en te analyseren. Aan de hand daarvan kan er een plan gemaakt worden. Naast het kiezen van het juiste energiesysteem per eiland wordt komend jaar ook gekeken waarin we samen op willen trekken en waarin juist niet.

Na deze fase willen we een monitoring op het gebied van duurzame energie opzetten en kijken hoe we dit breed kunnen uitrollen. De precieze invulling hiervan zal in de komende periode worden uitgedacht.

De energietransitie heeft een grote impact op de Waddeneilanden. Als het gaat om de energie-infrastructuur, de kansen en (ruimtelijke)beperkingen is het op de Waddeneilanden noodzakelijk om naast de traditionele duurzame energieprojecten ook te kijken naar innovatieve projecten en pilots waar op de andere eilanden maar ook elders in het land van geleerd kan worden. In 2024 gaan we met het ontwikkelteam onderzoeken hoe we deze projecten kunnen bevorderen en ondersteunen binnen deze programmalijn. De onderzoeken en verkenningen lopen op dit moment en zullen in de zomer van 2024 afgerond worden. Naar aanleiding van deze onderzoeken zal er in de zomer van 2024 een breed gesprek gevoerd worden met de verschillende eilanden gezamenlijk om hierin de strategie te bepalen en de route vorm te geven. Dit zal in de loop van 2024 en 2025 uitgerold worden.

Naast de onderzoeken en verkenningen van de Waddeneilanden zelf, lopen er ook diverse verkenningen en onderzoeken naar het volledige waddengebied. De Waddeneilanden proberen hierbij zoveel mogelijk aansluiting te vinden en dit in te brengen tijdens het proces wat we met de Regio Deal doorlopen.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 3.525.000 voor actielijn 4.1 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 130.000 en € 1.140.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 4.1 Energiesystemen robuuster en innovatiever maken	3.525.000	130.000	1.140.000

4.2 Eilander gebouwen sneller verduurzamen

We gaan met samenwerkingsprojecten 'Duurzame Waddendorpen', 'Duurzame eilander voorzieningen' en 'Duurzame recreatiewoningen' aan de slag. We verwachten voor deze actielijn in 2024 € 40.000 nodig te hebben om expertise in te kunnen huren.

Duurzame Waddendorpen

Op de eilanden staan relatief veel oude karakteristieke panden, deels in beschermde dorpsgezichten. Om deze panden te kunnen verduurzamen is het van belang eerst een gezamenlijke inventarisatie te hebben. In deze inventarisatie gaan we in beeld brengen welke types monumentale woningen veelvoorkomend zijn op de eilanden, waar deze staan en om hoeveel woningen het gaat. Om gezamenlijk aan de slag te kunnen gaan willen we ook inventariseren welke kennis of subsidiemogelijkheden er al zijn of juist nodig zijn om de eigenaren van monumentale panden te ondersteunen. Daarnaast zullen we met de energiecoaches/-adviseurs in gesprek gaan om te kijken welke kennis of subsidies zij wellicht nog missen en waar behoefte aan is, als het gaat om het verduurzamen en adviseren van de eigenaren van monumentale panden dan wel panden in beschermd dorpsgezicht. Aan de hand van deze inventarisaties kan er een vervolg plan worden opgesteld. Na deze inventarisatie zal een plan van aanpak gemaakt worden die we na 2024 willen gaan uitrollen over de verschillende Waddeneilanden.

Het ontwikkelteam is gestart met het in kaart brengen van informatie die al beschikbaar is op de eilanden. Na accordering van het samenwerkingsproject zal expertise worden ingehuurd om een inventarisatie van alle eilanden in kaart te brengen. Daarnaast zullen de gesprekken plaatsvinden om een gezamenlijk rapport op te stellen waarmee we aan de slag kunnen voor een plan van aanpak voor 2025 en verder.

Duurzame eilander voorzieningen

Op de eilanden zijn veel gebouwen en voorzieningen met een maatschappelijke functie welke ingewikkeld zijn om te verduurzamen. Echter willen we het hele eiland verduurzamen. Juist in deze gebouwen en voorzieningen komen veel bezoekers, dus het is van belang dat we ook deze groep vastgoed, met verschillende vormen van eigenaarschap meekrijgen. Dit jaar starten we met een inventarisatie naar de behoefte van kennis, uitvoeringskracht of expertise die nodig is om deze groep mee te krijgen. Op dit moment hebben enkele initiatieven zich al bij ons gemeld en zijn we met hen in gesprek. We willen dit breder gaan bekijken en kijken hoe we ondersteuning kunnen bieden. De brede inventarisatie zal in de loop van dit jaar plaatsvinden, en eind 2024 komen we met een plan van aanpak.

Duurzame recreatiewoningen

De verduurzaming van recreatiewoningen komt moeizaam op gang, deels omdat recreatiewoningen van particulieren in de stimuleringspakketten vanuit het klimaatakkoord in een blinde vlek zitten.

Op de eilanden zijn veel, diverse recreatiewoningen, soms zelfs meer dan vaste woningen. Omdat deze groep woningen vooral in de toeristische periode gebruikt wordt zorgt deze voor grote uitschieters in het verbruik van energie. Deze woningen komen vaak niet in aanmerking voor subsidies of andere ondersteuning.

Ameland is al actief gestart met het betrekken van eigenaren van recreatiewoningen als het gaat om verduurzamen. De Waddeneilanden zijn niet de enige regio die met dit probleem te maken hebben. Ook elders in het land zijn er gebieden waar relatief veel recreatiewoningen staan. Bij dit samenwerkingsproject gaan we kijken naar de successen en geleerde lessen uit het bij verschillende aanpakken door voorgangers in het verleden. Door dit onder elkaar te zetten en te kijken naar de situaties op de eilanden willen we een methodiek en aanpak ontwikkelen die we kunnen uitrollen om ook deze doelgroep mee te krijgen in de verduurzaming. Aanvullend is een lobby in Den Haag noodzakelijk om te kijken of er vanuit het rijk extra ondersteuning kan komen.

Op Ameland is al een projectleider aangesteld die zich bezighoudt met het verduurzamen van de recreatiewoningen. Dit jaar willen we een heldere onderzoeksopdracht formuleren en een projectleider aanstellen (in- of extern) die dit onderzoek en het ontwikkelen van de methodiek op zich kan gaan nemen.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 760.000 voor actielijn 4.2 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 40.000 en € 240.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 4.2 Eilander gebouwen sneller verduurzamen	760.000	40.000	240.000

4.3 Eilander eigenaarschap en ondernemerschap in de energietransitie

We gaan met samenwerkingsprojecten Duurzame Dialoog, Eilander Energiedienstenorganisatie en Duurzame ondernemerskringen aan de slag. We verwachten voor deze actielijn in 2024 € 175.000 nodig te hebben om onderzoek te kunnen doen.

Duurzame Dialoog

Op de eilanden werken overheden, energiecoöperaties en andere organisaties samen.

De energietransitie biedt bovendien de kans om de economie van de eilanden te verbreden via energieprojecten en toepassing van innovatieve technieken en werkwijzen. Daarnaast gaan we als eilanden het ondernemerschap op dit vlak ondersteunen en stimuleren. We streven hierbij naar zoveel mogelijk lokaal eigenaarschap.

Om dit goed te kunnen borgen voor nu en in de toekomst is participatie erg belangrijk. Hoe krijgen we naast de bewoners ook ondernemers en energiecoöperaties en maatschappelijke organisaties mee in dit proces? Tijdens de Regio Deal willen we een aanpak gaan ontwikkelen. De precieze vorm en uitvoering zal in 2024 bepaald en opgestart worden. In kwartaal 3 staat een startgesprek gepland.

Eilander Energiedienstenorganisatie

Op de eilanden wordt nu op relatief kleine schaal duurzame energie opgewerkt en gewerkt met warmtenetten. Waar dit voor grote gebieden al een uitdaging is om dit te organiseren en beheren, is dit voor de eilanden een nog grotere uitdaging. We hebben niet alleen te maken met een kleinere omvang, maar ook met onderhoud (expertise) en het in stand houden (vaak met vrijwilligers). Toch is een stabiele organisatie, leverzekerheid en kennis noodzakelijk. We gaan onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om dit gezamenlijk als eilanden op te pakken. Om - door middel van samenwerking en schaalvergroting - het haalbaar te maken én houden om regie te houden op de eigen energievoorziening.

Op dit moment zijn we aan de hand van de casus van Vlieland aan het kijken waar de problemen zich voordoen en wat we precies willen onderzoeken om zo inzicht te krijgen in de mogelijkheden voor een eilander energiediensten organisatie. De opdrachtformulering voor dit onderzoek en de uitwisseling van kennis met andere regio's zullen we in 2024 afronden zodat we dit in 2025 kunnen uitzetten.

Duurzame ondernemerskringen

Op enkele eilanden werken ondernemers samen aan verduurzaming, en zijn verschillende ondernemers bezig hun onderneming te verduurzamen. Om dit te stimuleren willen we op de eilanden duurzame ondernemerskringen opzetten waarbij de ondernemers kennis kunnen uitwisselen en elkaar kunnen inspireren. Op Vlieland bestaat al een soort gelijk initiatief. Van hieruit gaan we kijken hoe we dit het beste vorm kunnen geven op de andere eilanden.

In kwartaal 3 staat een presentatie van de goedlopende Vlielandse duurzame ondernemerskring gepland waarna we met de ondernemersverenigingen op de eilanden in gesprek gaan. Dit zal in gezamenlijkheid met het ontwikkelteam van circulaire economie en toekomstbestendig ondernemen en ontwikkelen worden opgepakt.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 715.000 voor actielijn 4.3 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 175.000 en € 225.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 4.3 Eilander eigenaarschap en ondernemerschap in de energietransitie	715.000	175.000	225.000

PROGRAMMALIJN 5

CIRCLAIRE ECONOMIE

Om de ambitie van de Regio Deal de Waddeneilanden te verwezenlijken, hebben de partijen met elkaar in artikel 2 van het Convenant doelen geformuleerd. Voor programmalijn vijf is het doel om (5.1) Een gunstig ontwikkelklimaat voor de circulaire economie te ontwikkelen, (5.2) Dat wat een eiland biedt optimaal te benutten en (5.3) Slimmer om te gaan met water.

5.1 Gunstig ontwikkelklimaat voor de circulaire economie

We gaan aan de slag met de samenwerkingsprojecten Eilander materiaalstromen in beeld, Ondernemers circulair op weg, Circulair inkopen en Circulaire eilandfestivals. We verwachten voor deze actielijn in 2024 € 900.000 nodig te hebben voor een storting in het Stimuleringsfonds (zie actielijn 2.2) en het opzetten van maatwerktrajecten voor circulair inkopen.

Eilander materiaalstromen in beeld

Een materiaal- of grondstoffenstromenanalyse is een systematische beoordeling van de grondstoffenstromen binnen een systeem, met een gedefinieerde scope wat betreft ruimte en tijd. Door middel van de grondstoffenstromenanalyse kan onderscheiden worden waar de belangrijkste knelpunten liggen in de transitie naar een circulaire economie. Deze analyses vormen een steunpilaar voor het vormgeven van concrete projecten die kunnen worden uitgevoerd in de specifieke context van een eiland, samen met de lokale ondernemers en bewoners. De analyse per eiland biedt belangrijk inzicht in het kwantitatieve en kwalitatieve gebruik van grondstoffen, de productie van goederen, maar ook de hoeveelheid en verwerking van afval. De Waddeneilanden kunnen met dit inzicht in de grondstoffenstromen en hun massa's de komende jaren gericht toe gaan werken naar de doelstelling om zo circulair mogelijk te worden. Bovendien kan er samen met de ondernemers en bewoners worden ingezet op optimale waarde creatie uit de grondstoffen die beschikbaar komen op de Waddeneilanden.

De materiaalstroomanalyse per eiland is uitgevoerd door Metabolic en afgerond met een analyse. De grondstoffenstromen analyse van de eilanden krijgt een vervolg en zal in kwartaal 1 van 2025 worden gebruikt om te identificeren waar de belangrijkste 'hotspots' liggen voor het realiseren van duurzame en zelfvoorzienende eilanden. De bedrijvigheid speelt hierbij een sleutelrol. Per eiland worden daarom 2 bedrijven per belangrijke sector geselecteerd voor welke aan de hand van bedrijvenscans de meest kansrijke circulaire interventies worden geïdentificeerd. Uiteindelijk is het de bedoeling om interventies te presenteren voor het sluiten van belangrijke materiaalkringlopen, zowel verticaal binnen ketens als horizontaal tussen verschillende ketens en sectoren.

Ondernemers circulair op weg

Zonder de inzet van eilander ondernemers kan een circulaire economie op de Waddeneilanden niet tot stand komen. Ondernemers spelen een cruciale rol, zeker op de Waddeneilanden waar kleine leefgemeenschappen zijn en ondernemers dicht bij de inwoners en lokale politiek staan.

Op dit moment zijn een aantal eilander ondernemers stappen aan het maken met circulaire initiatieven. Dit samenwerkingsproject is erop gericht initiatiefnemers en ondernemers (scale-ups en starters) met circulaire initiatieven zo goed mogelijk te ondersteunen en verder te brengen met kennis, cofinanciering, fysieke ruimte, goede faciliteiten en structuren voor samenwerking. Daarnaast is de inspanning gericht op het opstarten en integraal verbinden van (nieuwe) initiatieven rondom de aanpak van plastic afval.

In dit samenwerkingsproject worden een aantal deelprojecten voorbereid voor uitvoering: Programma Wad gaat Om, Pilot Circulair Ambachtscentrum Terschelling in samenwerking met onder andere NHL Stenden/Campus Victoria en de Jutfabriek, Stimuleringsfonds Regio Deal de Waddeneilanden gecombineerd met praktische en laagdrempelige ondersteuning aan ondernemers en MKB en Atelier bedrijfsafval in samenwerking met NHL Stenden en Omrin.

Circulair inkopen

Steeds meer overheden kopen circulair in. Circulair inkopen en aanbesteden stimuleert namelijk innovaties, kan kosten besparen en draagt substantieel bij aan de klimaatopgave. Maar er zijn ook uitdagingen. Want hoe koop je nu circulair in? En wat levert het op? En hoe pak je dat nu het beste aan wanneer je een kleine gemeente vormt op een Waddeneiland? En hoe trek je daarin op met de andere gemeenten op de Waddeneilanden? Dit samenwerkingsproject bestaat uit een maatwerktraject speciaal ontwikkeld en begeleid door Vereniging Circulair Friesland (VCF). Met het programma 'Circulair inkopen & aanbesteden Regio Deal De Waddeneilanden', gaan we de komende jaren essentiële stappen zetten waar het gaat om circulair inkopen en aanbesteden door eilandgemeenten.

Sommige gemeentelijke organisaties zoals Texel, zijn al op weg met circulair aanbesteden, terwijl anderen net de eerste stappen hierin zetten. Vanwege deze verschillende startposities, zal per eiland een maatwerktraject ontwikkeld worden, passend bij de opgaven en koppelkansen van elk eiland. Op welk niveau ook wordt gestart per eiland, het is van belang dat de nieuwe aandachtspunten in de verschillende processtappen duidelijk zijn.

Circulaire eilandfestivals

De voorbereiding van het samenwerkingsproject Circulaire eilandfestivals wordt opgestart in kwartaal 4 van 2024 en dit samenwerkingsproject zal in kwartaal 1 van 2025 worden voorgelegd aan de stuurgroep.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 2.280.000 voor actielijn 5.1 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 900.000 en € 1.200.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 5.1 Gunstig ontwikkelklimaat voor circulaire economie	2.280.000	900.000	1.200.000

5.2 Dat wat het eiland biedt optimaal benutten

We gaan aan de slag met de samenwerkingsprojecten 'Circulaire eiland-bouw' en 'Vers van eilander bodem'. We verwachten voor deze actielijn in 2024 € 1.250.000 voor een storting in het Stimuleringsfonds de Waddeneilanden (zie actielijn 2.2) en het opzetten van een maatwerktraject voor circulaire eiland-bouw nodig te hebben.

Vers van eilander bodem

Dat de voedselkeuze voor een belangrijk deel onze gezondheid bepaalt is misschien vanzelfsprekend. Maar wie denkt erover na wat de footprint (CO₂, afval, ontbossing) is voor de productie van dat voedsel? En hoe vaak realiseren we ons dat het landschap om ons heen en de verbinding met onze maatschappij en omgeving daarvan afhankelijk zijn? We leven niet van de lucht en we moeten dus eten. En voor dat eten zijn we aangewezen op de natuur. Steeds vaker denken we de natuur niet nodig te hebben om goed te leven. Voedingstechnologie voor voedselproductie processen, supermarkten en fastfood brengen ons verder van de natuur af. Wanneer we op respectvolle wijze omgaan met boeren, vissers, planten, dieren, het landschap en de natuur en ook aandacht besteden aan onszelf door bijvoorbeeld groente te telen, natuurwandelingen te maken, samen koken en eten, kunnen we dit leven meer betekenis geven. Met dit samenwerkingsproject willen we verbinding met ons eten en het landschap voor bewoners en bezoekers verbeteren. En we vergeten onze volgende generatie niet, dus beginnen in het onderwijs, en geven leerlingen les in voeding, eetcultuur en smaak.

Zowel op Texel als op Terschelling zijn al groepen actief met het verkorten van de voedselketen. Met het programma in wording Texel eet Texels worden voorwaarden geschept die bijdragen aan een transitie naar een gezonde voedselomgeving. Er wordt ingezet op een aandeel van tenminste 50% van lokaal en duurzaam geproduceerde granen, groenten en andere plantaardige eiwitten in het dieet van bewoners en bezoekers van Texel.

In 2022 is een projectplan geschreven, waar een enthousiaste groep jonge Terschellingsters als denktank bij zijn aangesloten. Op basis daarvan wordt toegewerkt naar een gezamenlijke maaltijd, waarbij we een groot deel van de eilander bevolking laten proeven wat er op ons bord ligt als we van eigen bodem eten. Een essentiële volgende stap in het project is het verzamelen van gedegen en actuele data over ons voedselsysteem.

De procesleider en de leden van de ontwikkelgroep zijn in gesprek met de beoogde partners van beide groepen om te verkennen welke mogelijkheden er zijn tot samenwerking. Ook zijn er al diverse werksessies geweest. We zijn ervan overtuigd dat er uit dit project nieuwe ideeën en uitvoerbare plannen zullen rollen, die de voedseltransitie op de Waddeneilanden op weg helpen. Het samenwerkingsproject zal in kwartaal 3 2024 worden voorgelegd aan de stuurgroep.

Circulaire eiland-bouw

In samenwerking met Circulair West-Friesland wordt een maatwerktraject voor de Waddeneilanden voorbereid (vergelijkbaar met proces Circulair Inkopen).

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 2.590.000 voor actielijn 5.2 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 1.250.000 en € 500.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 5.2 Dat wat een eiland biedt optimaal benutten	2.590.000	1.250.000	500.000

5.3 Slimmer omgaan met water

We gaan aan de slag met het samenwerkingsproject Grip op drinkwaterconsumptie. We verwachten voor deze actielijn in 2024 € 100.000 nodig te hebben om een kwartiermaker in te huren.

Grip op drinkwaterconsumptie

Waterbesparing is vooral een kwestie van bewustwording bij inwoners, bedrijven, eigenaren vakantiewoningen en toeristen. Die laatste groep is groot én heeft een grote invloed op het watergebruik. De verschillende doelgroepen vragen om een gedifferentieerde aanpak en een centrale, herkenbare boodschap. Hiervoor wordt een campagneplan gemaakt in samenwerking met waterleveranciers Vitens en PWN en de provincies; het plan vormt de basis voor de uitingen die de eilanden zelf op maat maken en uitvoeren. In het plan wordt speciale aandacht besteed aan kinderen/jongeren en aan toeristen. Bestaande structuren spelen in de campagne een belangrijke rol, zoals op enkele eilanden de duurzame ondernemerskring, de vakantieparken en de scholen. Daar waar ondernemers al een actieve rol spelen, worden zij vanuit de campagne ondersteund en in het zonnetje gezet. De eilandgemeenten, PWN en Vitens initiëren en coördineren de campagne; deze heeft een langlopend karakter. Uitingen worden steeds geactualiseerd en verfrist. De boodschap benadrukt de waarde van water en niet de gedragsregels.

De voorbereidingen voor dit samenwerkingsproject zijn in volle gang. Het project wordt in kwartaal 3 2024 voorgelegd aan de stuurgroep. Er komt een opdracht voor een kwartiermaker die onder andere gaat ophalen bij ondernemers Horeca, Hotels, Vakantieparken, Campings voor eigenaarschap en commitment op uit te rollen (meerjaren) campagne drinkwatergebruik gericht op MKB, recreanten en toeristen. Input voor deze opdracht wordt aangedragen door PWN en Vitens.

Wat gaat het kosten?

Van de in totaal € 1.130.000 voor actielijn 5.3 wordt aan het Algemeen Bestuur en Gedeputeerde Staten van Fryslân en Noord-Holland voorgesteld voor 2024 en 2025 respectievelijk € 100.000 en € 600.000 beschikbaar te stellen aan de stuurgroep.

	totale bijdrage	2024	2025
Actielijn 5.3 Slimmer omgaan met water	1.130.000	100.000	600.000

6. FINANCIËN

6.1 Doorkijk financiën Regio Deal 2024-2027

In totaal is voor de Regio Deal een bedrag van € 31.000.000 (exclusief versnellingsgelden) beschikbaar. Met dit jaarplan wordt voorgesteld aan het Algemeen Bestuur en beide Gedeputeerde Staten om de stuurgroep mandaat te geven voor de genoemde bedragen per actielijn voor jaarschijf 2024 en 2025. Onderstaande tabel geeft een doorkijk naar 2026 en 2027, dit om ter kennisgeving aan te nemen. Begin 2025 zal een nieuw jaarplan 2025 worden opgesteld, waarbij jaarschijf 2025 op basis van realisatie zal worden herzien en opnieuw zal worden aangeboden. Aangezien dit pas mogelijk is aan het begin van 2025, is het wenselijk nu al in te stemmen met jaarschijf 2025, zodat de stuurgroep vooruitlopend op de vaststelling van jaarplan 2025 al aan de slag kan in het nieuwe jaar.

Verder is het belangrijk op te merken dat de bedragen van de VAT-kosten hier ter kennisgeving worden genoemd. De VAT-kosten lopen via de begroting van Samenwerkingsverband De Waddeneilanden. De bedragen van de Versnellingsgelden (in totaal € 5.000.000 zijn hier niet in opgenomen omdat dit via een eigen spoor (specifieke uitkering van het Rijk) loopt. De planning en voortgang is wel meegenomen in hoofdstuk 1.

Doorkijk financiën Regio Deal 2024-2027	totale bijdrage	2024	2025	2026	2027
Programmalijn 1 Goed wonen en leven					
1.1 Meer passende woningen realiseren	1.700.000	160.000	700.000	515.000	325.000
1.2 Maatschappelijke voorzieningen optimaliseren	3.800.000	1.650.000	1.300.000	700.000	150.000
Programmalijn 2 Toekomstbestendig ondernemen en ontwikkelen					
2.1 Bredere economie realiseren	1.690.000	1.690.000	-	-	-
2.2 Gastvrijheidssector verstevigen	800.000	500.000	300.000	-	-
2.3 Continuïteit en kwaliteit van het onderwijs verhogen	3.010.000	1.510.000	1.500.000	-	-
2.4 Werken en leren meer combineren	1.000.000	430.000	200.000	200.000	170.000
Programmalijn 3 Optimaal bereikbaar en verbonden					
3.1 Werken aan betere bereikbaarheid	2.700.000	50.000	925.000	925.000	800.000
3.2 Vervoer verduurzamen	750.000	50.000	290.000	240.000	170.000
3.3 Digitale en mobiele dekking optimaliseren	550.000	70.000	220.000	220.000	40.000
Programmalijn 4 Duurzame energie					
4.1 Energiesystemen robuuster en innovatiever maken	3.525.000	130.000	1.140.000	1.140.000	1.115.000
4.2 Eilander gebouwen sneller verduurzamen	760.000	40.000	240.000	240.000	240.000
4.3 Eilander eigenaarschap en ondernemerschap in de energietransitie	715.000	175.000	225.000	190.000	125.000
Programmalijn 5 Circulaire economie					
5.1 Gunstig ontwikkelklimaat voor circulaire economie	2.280.000	900.000	1.200.000	180.000	-
5.2 Dat wat een eiland biedt optimaal benutten	2.590.000	1.250.000	500.000	790.000	50.000
5.3 Slimmer omgaan met water	1.130.000	100.000	600.000	380.000	50.000
Totaal	27.000.000	8.705.000	9.340.000	5.720.000	3.235.000
VAT kosten*	4.000.000	850.000	950.000	1.050.000	1.150.000
Totaal	31.000.000	9.555.000	10.290.000	6.770.000	4.385.000

* bedragen verdeeld op basis van meerjarenbegroting Samenwerkingsverband De Waddeneilanden

6.2 VAT-kosten

In de Regio Deal is in totaal een bedrag van € 4.000.000,- opgenomen voor VAT-kosten. VAT staat voor voorbereiding, administratie en toezicht. Het samenwerkingsverband is verantwoordelijk voor de coördinatie en aansturing van de uitvoering van de Regio Deal en is werkgever voor het programmteam. De VAT-kosten lopen daarom via de begroting van Samenwerkingsverband De Waddeneilanden.

De VAT-kosten betreffen de programma-organisatie kosten die nodig zijn om de uitvoering van de Regio Deal samen met betrokken overheden, ondernemers, onderwijs, bewoners en maatschappelijke organisaties te kunnen coördineren en aansturen. Het betreft de (loon)kosten voor het programmteam (grotweg de helft van de VAT-kosten), kosten voor communicatie, Financiële administratie en control (DVO met Ameland als regiokassier), een nog in te richten Projectleiderspool (gezamenlijke uitvoeringscapaciteit), Monitoring en lerende evaluatie (wordt uitgevoerd door Planbureau Fryslân), externe expertise (denk aan juridisch advies, accountant, inkoop/aanbesteding-, btw-, subsidie- en staatsteunspecialisten), bijeenkomsten en vergaderkosten (o.a. bijeenkomsten van de stuurgroep, werkbezoeken, organiseren rijk-regio dag, organiseren van participatie) en overige kosten die niet direct zijn toe te rekenen aan een specifiek project maar wel gemaakt moeten worden om het programma te kunnen uitvoeren. De programma-organisatie ontlast en ondersteunt de staande organisaties en bevordert de samenwerking.

Omdat de ambtelijke capaciteit op de eilanden zeer beperkt is, trekken de eilanden voor de programma-organisatie extra mensen aan voor de uitvoering van de Regio Deal De Waddeneilanden. Hiervoor worden mensen van binnen en buiten de organisaties geworven. Voor de mensen uit de eigen organisaties betekent dit een aantrekkelijke mogelijkheid om zich dankzij de Regio Deal De Waddeneilanden te kunnen ontwikkelen. Voordeel voor de organisaties is dat er kennis wordt opgebouwd en resultaten makkelijker geborgd kunnen worden in de staande organisatie. Tegelijkertijd vraagt dit om vervangende capaciteit voor het gat dat deze mensen achterlaten op de eilanden.

7. AFWEGINGSKADER

In aanvulling op het convenant en het jaarplan is het wenselijk een afwegingskader vast te stellen zodat de stuurgroep de juiste afwegingen kan maken bij het beoordelen van projecten. De algemene kaders worden omschreven in dit hoofdstuk. In de samenwerkingsprojecten kunnen eventueel aanvullende kaders opgenomen worden.

We onderscheiden hier: bijdragen aan gezamenlijke deelprojecten, bijdragen aan eilandprojecten, cofinanciering van majeure programma's/projecten en bijdragen aan derden. In de praktijk zullen we ongetwijfeld nog te maken krijgen met nieuwe vormen of combinaties die we nu nog niet kunnen overzien. Indien nodig zal het afwegingskader daarop aangevuld of aangepast worden.

Samenwerkingsprojecten

De samenwerkingsprojecten bevatten de paraplu voor gezamenlijke deelprojecten en eventuele eilandprojecten, cofinanciering van majeure programma's/projecten en bijdragen aan derden. De samenwerkingsprojecten zijn benoemd in het convenant en worden voorbereid in de ontwikkelteams. Het programmateam adviseert hierover aan de stuurgroep.

Gezamenlijke deelprojecten

De deelprojecten betreffen met name onderzoeken, processen, kennisdeling en inhuur van expertise, kwartiermakers en projectleiders en het opzetten van maatwerk aanpakken en pilots waar alle eilanden bij betrokken zijn. Deze gezamenlijke deelprojecten worden volledig gefinancierd uit de Regio Deal.

Eilandprojecten

Eilandprojecten zijn concrete projecten die op een specifiek eiland worden gerealiseerd.

Samenwerking bestaat hier doorgaans alleen uit het delen van kennis en ervaring. Eilandprojecten worden, via de ontwikkelteamleden, aangedragen door de gemeenten of provincies en besproken in het betreffende ontwikkelteam. Het programmateam adviseert hierover aan de stuurgroep. Een eilandproject komt in aanmerking voor een Regio Deal bijdrage wanneer aan alle onderstaande voorwaarden wordt voldaan:

- Het project draagt aantoonbaar bij aan de realisatie van de doelen en resultaten zoals opgenomen in het convenant Regio Deal De Waddeneilanden;
- Het project is onderdeel of gaat onderdeel uitmaken van één of meerdere reeds aan de stuurgroep aangeboden samenwerkingsprojecten;
- Er zijn voldoende middelen in het jaarplan opgenomen;
- Het project is uiterlijk 31 december 2027 volledig uitgevoerd.

Eilandprojecten zijn in de meeste gevallen grotere investeringsprojecten, bijvoorbeeld het bouwen van een school of multifunctionele accommodatie. Voor deze projecten hanteren we een maximum percentage van de realisatiekosten. Dit soort projecten pakken door diverse extra kosten op de eilanden fors (al snel 10 tot 20%) duurder uit dan elders in het land, de exploitatie is door de kleine schaal uitdagender en bovendien is vaak sprake van forse onrendabele toppen. Aangezien het lastig is voor onrendabele toppen één definitie te bepalen en we onze aanpak zo eenvoudig mogelijk willen houden – we willen geen onnodige administratie en verantwoording aan onszelf opleggen – kiezen we voor een maximum percentage van 15% Regio Deal bijdrage aan de realisatiekosten van eilandprojecten. Daar wordt bovendien in het samenwerkingsproject een maximumbedrag aan gekoppeld zodat meerdere eilanden kunnen profiteren.

Cofinanciering van programma's en majeure projecten

Naast gezamenlijke deelprojecten en eilandprojecten voorzien we ook bijdragen in de vorm van cofinanciering voor programma's en majeure projecten (bijvoorbeeld cofinanciering van Waddenfonds- en IKW-aanvragen of Europese subsidies). Hiervoor hanteren we dezelfde voorwaarden als bij eilandprojecten. Maximale bijdragen worden vastgelegd in de samenwerkingsprojecten (de paraplu). Hoe en aan wie de bijdragen beschikbaar gesteld kunnen moet nog nader onderzocht worden.

Bijdragen aan derden: o.a. ondernemers, maatschappelijke organisaties, onderwijs

Bijdragen aan projecten van derden, bijvoorbeeld van ondernemers, maatschappelijke organisaties of onderwijs, kunnen alleen verstrekt worden doormiddel van een subsidieregeling met specifieke spelregels en een eigen afwegingskader. Eventuele op te stellen subsidieregelingen, zoals het in dit jaarplan benoemde Stimuleringsfonds Regio Deal De Waddeneilanden, worden via de stuurgroep voorgelegd aan AB en beide Gedeputeerde Staten.

8. MONITORING EN LERENDE EVALUATIE

De lerende evaluatie helpt bij de verantwoording van de uitvoering van de Regio Deal en maakt eventuele bijsturing van het programma mogelijk door middel van tussentijdse reflectie. In de Regio Deal zoeken we de balans tussen leren en verantwoorden. We willen dan ook naast de (voortgang op de) te realiseren projecten en resultaten, bekijken wat er is geleerd over wat de regionale opgave veroorzaakt en hoe deze effectief kan worden aangepakt.

Planbureau Fryslân voert de Monitoring en Lerende evaluatie uit voor onze Regio Deal.

Dit wordt bekostigd uit de VAT-kosten. In 2024 wordt een 0-meting uitgevoerd en wordt de lerende evaluatie opgezet. Planbureau Fryslân levert input voor de jaarlijks te organiseren Rijk-regio dag. De eerste rapportage zal in 2025 opgeleverd worden. Daarbij zal de focus liggen op de aanpak en samenwerking. De daarop volgende jaren verschuift het accent naar de resultaten en effecten van de Regio Deal projecten. Er wordt aangesloten bij de cyclus van jaarplannen en jaarverslagen om zo als input te kunnen dienen voor rapportage en (het bijsturen van) nieuwe plannen.

9. COMMUNICATIE

Aan de basis van de uitvoering van onze Regio Deal staat het convenant. In het convenant is vastgelegd wat met de samenwerkende partijen (het Rijk, Provincie Fryslân, Provincie Noord-Holland en de vijf Waddengemeenten) is afgesproken; wat is het beoogde eindresultaat en met welke projecten en inspanningen komen we daartoe? Ten minste één keer per jaar overleggen de samenwerkende partijen over de onderlinge samenwerking en de voortgang, inclusief de monitoring.

In het convenant is de volgende kernboodschap overeengekomen:

“De Regio Deal geeft een stevige impuls aan de Waddeneilanden. Vijf bloeiende en levendige gemeenschappen, nu en in de toekomst. Dat is wat de eilanden willen zijn: de plek waar je een leven lang kunt wonen, werken en bijdragen aan je leefomgeving. Daar plukken bewoners, bedrijven én bezoekers de vruchten van.”

Doel communicatie

Voor zowel in- als externe stakeholders geldt dat we communicatie inzetten om de uitvoering van onze Regio Deal verder te brengen. Communicatie draagt bij aan zichtbaarheid en de kennis van stakeholders over wie we zijn en wat we doen. Dat laatste draagt bij aan het enthousiasme, draagvlak en aantrekkingskracht voor onze Regio Deal.

In onze communicatie-uitingen bekrachtigen we

- De meerwaarde van Waddenbrede samenwerking: door een slimme taakverdeling over de vijf eilandgemeenten krijgen we met onze Regio Deal meer gedaan. Zo maken we samen werk van de toekomstbestendigheid van de Waddeneilanden.
- De toegevoegde waarde van onze Regio Deal. Dit laten we zien door in te gaan om het proces (de voortgang op de projecten) en de resultaten.

Van papier naar praktijk

Onderstaande praatplaat geeft een beeld van de aanpak en middeleninzet om in de komende jaren positief lawaai te maken voor onze Regio Deal.

COMMUNICATIE PRAATPLAAT

Voorstel aanpak april 2024

Regio Deal De Waddeneilanden moet gaan leven > herkenning
Concrete voorbeelden > aandacht voor lopende projecten
Duidelijke taal > meerwaarde Regio Deal helder benoemen
Commitment versterken > ambassadeurschap stimuleren

PROGRAMMALIJNEN

GOED WONEN & LEVEN

TOEKOMST-BESTENDIG ONDERNEMEN & ONTWIKKELEN

DUURZAME ENERGIE

CIRCULAIRE ECONOMIE

DOELGROEPEN

DE WADDENEILANDEN

- Eilandbesturen
- Gemeenteraden
- Ambtenaren

INWONERS EN MEDIA

BESTUUR

- Stuurgroep
- Dagelijks bestuur
- Algemeen bestuur

PARTNERS

- Contacten bij het Rijk
- De provincies
- Samenwerkingspartners

VAN PAPIER NAAR PRAKTIJK

Van papier naar praktijk: Met communicatie het convenant vertalen naar concrete voorbeelden.

Altijd antwoord op de vraag: Hoe draagt dit initiatief bij aan de brede welvaart van de Waddeneilanden?

Focus op persoonlijke verhalen: Mensen moeten het gaat doen. Focus op verbinding met betrokkenen om commitment en ambassadeurschap te oogsten.

DE WADDENEILANDEN

- Eilandbesturen
- Gemeenteraden
- Ambtenaren

- Actief verbinding houden met collega's op de eilanden
- Gezichten geven aan (eiland)projecten door betrokkenen aan het woord te laten
- Stand van zaken in beeld brengen (proces/tussentijds resultaat)

BESTUUR

- Stuurgroep
- Dagelijks bestuur
- Algemeen bestuur

- Lokale berichtgeving bundelen en vertalen naar Waddenbrede meerwaarde
- 1x per kwartaal een visuele update van stand van zaken
- Aan het woord d.m.v. persoonlijke quotes bij relevante samenwerkingsprojecten

INWONERS EN MEDIA

- Voornamelijk berichtgeving via persberichten waddeneilanden
- Gebruik maken van lokale communicatiekanalen (dorpskrant, druk bezochte eilandlocaties)
- Directe lijntjes met Wadden journalisten

PARTNERS

- Contacten bij het Rijk
- De provincies
- Samenwerkingspartners

- Structureel delen van visuele update
- 1x per vier maanden digitaal bijpraatmoment
- Minimaal 1x per jaar uitnodigen voor kennisbijeenkomst

BOODSCHAP

De Regio Deal maakt verschil op het gebied van brede welvaart. Daar plukken inwoners, ondernemers en bezoekers de vruchten van.

UNIEKE WAARDEN

- Samenwerking tussen de vijf Waddeneilanden, provincies en het Rijk
- Door slimme taakverdelingen meer gedaan krijgen voor de toekomstbestendigheid van de eilanden
- Onafhankelijke procesleiders die kansen zien en verbindingen leggen

VOORSTEL COMMUNICATIE AANPAK, APRIL 2024

Meer informatie

(0517) 740 000

regiodeal@dewaddeneilanden.nl

Postadres

Postbus 203, 8860 AE Harlingen

Bezoekadres

Waddenpromenade 1, 8861 NT Harlingen

*Het Samenwerkingsverband De Waddeneilanden is
eindverantwoordelijk voor Regio Deal De Waddeneilanden.*

www.regiodealdewaddeneilanden.nl